

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Інститут іноземної філології**

***СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
З ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ***

Випуск 11

Збірник наукових праць

Ужгород – 2013

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

<i>Fabian M.</i> On Language Etiquette and Non-Verbal Communication.....	5
<i>Абрамова Е. Ю.</i> Функционально-коммуникативная сущность комплимента в культурологическом аспекте (на материале англоязычного художественного диалога).....	11
<i>Агеева В. О.</i> Архетип та його витлумачення від К.Г.Юнга – психоаналітика до лінгвокогнітивної сучасності.....	18
<i>Алієва О.</i> Термінологічна лексика як система: функція та роль семантичного інваріанта.....	26
<i>Андріанова Н. С.</i> Мотиваційний етап виокремлення віртуальної жанрології в самостійну науку.....	33
<i>Бабченко Н.В.</i> До проблеми графічного оформлення неології французької мови.....	35
<i>Бизунова Н. А.</i> Речевой акт похвалы как объект лингвистического анализа (на материале современного англоязычного художественного дискурса).....	39
<i>Біскуп І.П.</i> Класична категоризація vs категоризація за родовою схожістю (розпізнавання і номінація форм).....	50
<i>Благодетелева В.С., Кольга Ю.И.</i> Реалии как социокультурный компонент коммуникации: этнолингвистическая и лингводидактическая проблемы.....	57
<i>Galiant G.V.</i> Gender and Regional Peculiarities of AAE Speakers.....	66
<i>Honnerová B.</i> Zur Problematik der Verben Als Termini.....	70
<i>Гринько О.С.</i> Архетипические образы «Земля» и «Небо» в мифологии, религии и лингвистике.....	74
<i>Дацьо О. Г.</i> До проблеми генезису латинської юридичної термінології (509 р. – 83 р. до н. е.).....	82
<i>Домброван Т.И.</i> Глоттогенез с позиций синергетики.....	86

<i>Драбов Н. Ю.</i> Особливості перекладу ділових листів.....	97
<i>Duruttová M.</i> Corpus Investigation in Order to Compare Source and Target Texts.....	102
<i>Есенова Е.Й.</i> Запозичення як спосіб поповнення лексичного складу мови.....	104
<i>Жук А.В.</i> Фразеологические единицы, объединенные концептом «политическая деятельность, политика».....	108
<i>Жук В.А.</i> Диахронический анализ английских залоговых форм.....	117
<i>Иванова О.</i> Вариативность стыковых согласных в английской спонтанной речи.....	129
<i>Іваницька М.Л.</i> Анна-Галя Горбач – перекладач і популяризатор української літератури.....	139
<i>Kavka S. J.</i> Idioms and Their Potential Lexical Extension.....	150
<i>Капранов Я. В.</i> Лексикографія у її сучасних викликах.....	159
<i>Кивенко И. А.</i> Типология стимула речевого акта благодарности (на материале англоязычного художественного дискурса).....	170
<i>Козак Т. Б.</i> Infinitivkostruktionen und der Reine Infinitiv in der Deutschen Sprache.....	179
<i>Коломієць О. М.</i> Вживання метафор у англійських, польських та українських синоптичних повідомленнях у публіцистичному стилі.....	184
<i>Косович О.В.</i> Лексичні гібриди у розрізі інноваційних процесів. Диференціація концепту.....	190
<i>Костюк А.В.</i> Проблема визначення терміна «Дискурс».....	197
<i>Ларіна Е.В.</i> Енергетичні характеристики висловлювань, що виражають толерантність / нетолерантність у політичному дискурсі (на матеріалі німецької, української та російської мов).....	200
<i>Leláková E.</i> The Role of a Common Semantic Feature and a Diagnostic Frame in the Process of the Linguistic Data Collection.....	207

4. Tiedemann, J. News from OPUS - A Collection of Multilingual Parallel Corpora with Tools and Interfaces. 2009. Retrieved from <http://logos.uio.no/opus/> Retrieved April 20 2010.
5. Tiedemann, J. (n.d.). EUconst. OPUS: <http://opus.lingfil.uu.se/> Retrieved April 22, 2010.

Summary

The corpus based approach would verify certain grammar rules, or reject others. Various translation strategies could be proposed based on this approach. The advantage of corpus based research is that the wrong approach occurring in some translations of the lexical content or sentence errors of translators can be avoided. The corpus based translation research results from the translation of texts as a whole and tries to bring the relevant findings in this context.

УДК 8.1: 81.34

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК СПОСІБ ПОПОВНЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ МОВИ

Есенова Е.Й.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Однією з найскладніших і водночас найцікавіших у сучасному мовознавстві є проблема мовних контактів. Взаємодія різних мовних систем, що безпосередньо пов'язана з історією та культурою народів, найяскравіше розкривається при вивченні мовних елементів, які стали спільними для двох або кількох мов. Не існує мов, в яких не було б запозичених слів, оскільки не існує народів, які протягом своєї історії не мали б зв'язків з іншими народами. Якщо запозичені слова відповідають суспільній потребі у вираженні того чи іншого поняття, вони входять у лексичний склад мови-реципієнта і стають її надбанням.

Дослідженню зазначеної проблеми у сучасному мовознавстві присвячена досить численна кількість наукових праць. Однак ця тема, на нашу думку, є невичерпною, оскільки прискорення соціального розвитку країн світу зумовлює зростання обсягу міжнародної інформації. У зв'язку з цим простежується значне збільшення кількості запозичень у національних мовах, які є своєрідними віхами в історії мови, що відображають значні історичні, соціальні, громадські, економічні та культурні події у житті різних народів.

Українська мова теж постійно взаємодіє з іншими мовами світу, збагачується тим новим та прогресивним, що відбувається у науці, техніці та

суспільному житті. Мова є основою взаєморозуміння між народами, і саме з цього випливає зацікавленість у вивченні історії засвоєння іншомовних слів у чужому мовному середовищі. Вивчення процесу запозичення тісно пов'язане із загальними науковими і практичними завданнями мовознавства, зокрема вивченням проблематики мовної взаємодії, а також її основних аспектів, таких як мовні контакти, двомовність та багатомовність, види мовної інтерференції.

Метою нашої статті є короткий огляд лінгвістичної літератури, пов'язаної з вивченням проблематики запозичень. Основним завданням вважаємо аналіз передумов процесу запозичення. Спробуємо також подати та проаналізувати численні визначення терміну „запозичення”, які існують у мовознавчій літературі. При вирішенні цих завдань спиратимемось на той факт, що питома вага запозичених слів у лексичній системі кожної мови безперервно зростає внаслідок формування глобального інформаційного простору, суспільних та економічних процесів, спрямованих на світову інтеграцію, постійно збагачуючи словниковий склад сучасних мов та впливаючи на їхній розвиток.

Важко знайти в лінгвістичній літературі термін, який викликав би стільки різних тлумачень, як термін „запозичення”. Розбіжності у його визначенні випливають насамперед з того факту, що лінгвісти вкладають у це поняття різний зміст і по-різному розуміють сам процес запозичення. О.С.Ахманова під запозиченням розуміє „звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації вже наявних та позначення невідомих раніше” [2]. Автори іншого словника лінгвістичних термінів дають таке визначення цього терміну: „Запозичення — звернення до лексичного фонду інших мов для визначення нових понять і предметів, при чому часто самі ці поняття і предмети разом з їх назвами засвоюються від інших народів” [4, с.82].

Таким чином, як неможливе життя держав, країн та народів без економічних, політичних, культурних відносин, так і неминучим є спілкування між ними, наслідком чого є взаємозбагачення словника. І чим довшим є мовний контакт і необхідність у ньому, тим активнішим є вплив мови-носія позначень реалій, що запозичуються, на мову-реципієнт. На думку Е.Хаугена, вивчення запозичень відноситься до системи діахронічної лінгвістики, однак „в самий момент запозичення ми маємо справу з певним станом мови, який може вивчатися й сам по собі, а саме, ми стикаємось з одночасною наявністю в них тих самих носіїв різних мовних систем” [8, с.277].

Термін „запозичення” у лінгвістичній літературі має два значення: ним позначається сам процес використання у системі мови-реципієнта мовних елементів мови-джерела і результат цього процесу, тобто ті елементи у системі мови-реципієнта, які були внесені до неї із системи мови-джерела. Для того, щоб диференціювати якимось чином ці два значення, Л.П.Крисін запропонував вживати два терміни: „запозичення” — для першого значення та „запозичене слово” — для другого. Таким чином, дослідник називає

запозиченням процес переходу різних елементів з однієї мови в іншу; під елементами розуміють одиниці різних ярусів мови — фонеми, морфеми, лексеми, синтагми тощо. Тому можна говорити не тільки про запозичені слова, але й фонеми, морфеми. Отже, запозичення — це „процес регулярного використання в одній мові одиниць різних рівнів структури іншої мови” [6, с.110]. Така диференціація є, на нашу думку, раціональною, і з нею не можна не погодитися.

Виникаючи кожного разу в різних ситуаціях, запозичення характеризується суто лінгвістичними процедурами уведення, закономірностями та механізмами переоформлення одиниць, що запозичуються відповідно до закономірностей графіки, фонетики, орфоепії, морфології і семантики мови-реципієнта. Кінцевим продуктом такого переоформлення є результат запозичення — запозичені слова.

Дослідження запозичення як процесу (динаміка) і як сукупності іншомовних елементів у мові у певний період її існування (статика) дозволяє визначити запозичення як процес переміщення фонологічних, морфологічних лексичних, синтаксичних і семантичних елементів з однієї мови в іншу. При цьому В.М.Аристова розрізняє „первинні елементи”, які здатні до самостійного переміщення з мови у мову (лексичні, семантичні, синтаксичні), та „вторинні елементи” (фонетичні, фонологічні, морфологічні), оскільки вони здатні пересуватися з однієї мови в іншу тільки у складі іншомовного слова [1, с.11—12].

Під лексичним запозиченням часто розуміють лише перший ступінь іншомовного впливу, специфіка якого полягає у тому, що слово запозичується не цілком, як повністю граматично оформлене слово, а як більш-менш неформований шматок лексичного матеріалу, який отримує свою оформленість лише в системі та засобами іншої мови, яка його запозичила. Тому з цієї точки зору запозичення це не процес, а власне тільки початкове використання іншомовного матеріалу у новому для нього мовному оточенні. Отже можна вважати, що запозичення — це складний і довготривалий процес перетворення іншомовного матеріалу в слово, що є подібним до слів мови-реципієнта.

Такі різні точки зору на суть запозичення можуть здатися суперечливими. Однак це тільки на перший погляд. Ми вважаємо, що вони дуже влучно відображають двоїстий характер явища лексичного запозичення. З одного боку, окремі зміни у мові впроваджуються окремими індивідами, тобто виникають на рівні мовлення. З іншого боку, на думку Г.Пауля, первісне вживання „закріплюється у мові лише після багаторазового повторення, і тільки в тому випадку, якщо воно спонтанно походить від різних індивідів” [7, с.462]. Запозичена лексема у мові-реципієнті перетворюється у фонетичному та граматичному планах, може вона зазнати й певних семантичних змін.

Результатом процесу запозичення (запозиченим словом) слід вважати не будь-яке іншомовне слово, яке епізодично вживається тим чи іншим автором, а тільки таке слово, яке, потрапивши у мову-реципієнт, почало

функціонувати як лексична одиниця в якій-небудь сфері людської діяльності на певному етапі історичного розвитку мови-реципієнта та закріпилась у її лексичному складі. Д.В.Будняк під запозиченням розуміє проникнення, тобто засвоєння певною мовою слова-поняття за умови відсутності в ній слова-дублета. Результати ж мовних контактів дослідниця називає запозиченнями, широко розуміючи цей термін і називаючи ним елементи іншомовного походження на певному мовному рівні і незалежно від структурної ієрархії, коли вони є результатами взаємодії мов [3, с.14]. Але безпосередні лексичні запозичення є лише одним з аспектів багатогранної проблеми змін у лексичному складі мови внаслідок контактування, тому що запозичуватися можуть і словотворчі афікси і синтаксичні структури.

Однак лексика — найбільш динамічна та відкрита підсистема мови. Як тільки виникає відчуття невідповідності словника знанням про навколишній світ, створюються реальні можливості його поповнення. Розуміння запозичення як мовного відображення постійно діючого процесу контактування народів дозволяє Г.Паулю визначити запозичення як процес змішування мов, що виникає в результаті двомовності, як вплив однієї мови на іншу [7, с.459]. По суті, запозичення розглядається як перехід та інтерференція мовних елементів. За Е.Хаугеном, запозичення — це спроба відтворити в одній мові навички, що були засвоєні індивідом як носієм іншої мови. Тому дослідник доходить висновку, що суть запозичення полягає у відтворенні моделей однієї мови в іншій, при цьому характер даного відтворення може бути неоднаковим на різних мовних рівнях [9, с.212].

У.Вайнрайх розглядає запозичення як початкову форму інтерференції в умовах двомовності. Але не можна, на нашу думку, погодитися з висновком дослідника про те, що запозичення є „простим перенесенням послідовності фонем з однієї мови в іншу” [10, с.47]. Лексична одиниця мови-джерела, на думку Ю.О.Жлуктенка, „служить лише моделлю, під впливом якої в мові-реципієнті створюється її копія, складена з власного мовного матеріалу (власних фонем, що поєднуються за власними правилами сполучення)” [5, с.15]. Саме цей висновок береться нами за основу, і на ньому буде базуватися наше розуміння процесу запозичення та його результатів. Отже, така неоднозначність у визначеннях даних мовних процесів дає мовознавцям неабиякі перспективи їх подальшого дослідження.

Література

1. Аристова В. М. К истории английских слов в русском языке : автореф. дисс. на соискание учён. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02. / В. М. Аристова. — Самарканд, 1968. — 18 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. — М. : Советская энциклопедия, 1969. — 607 с.
3. Будняк Д. В. Полонизмы в современном украинском литературном языке : автореф. дисс. на соискание учён. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.01. / Д. В. Будняк. — К., 1991. — 55 с.

4. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. — К. : Вища школа, 1985. — 360 с.
5. Жлуктенко Ю. О. Структурне співвідношення моделі і копії при лексичному запозиченні / Ю. О. Жлуктенко // Вісн. Київськ. ун-ту. — Серія : Іноз. філол. — К. : Вища школа, 1975. — № 9. — С. 15—18.
6. Крысин Л. П. К определению терминов „заимствование” и „заимствованное слово” / Л. П. Крысин // Развитие лексики современного русского языка. — М. : Наука, 1965. — С. 104—117.
7. Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль / Под. ред. А. А. Холодовича. — М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1960. — 500 с.
8. Хауген Э. Проблемы двуязычного описания / Э. Хауген // Новое в лингвистике. — М. : Прогресс, 1972. — Вып. 6. — С. 277—289.
9. Haugen E. The Analysis of Linguistic Borrowing / E. Haugen // Language. — Baltimore, 1950. — Vol. 26. — № 2. — P. 210—231.
10. Weinreich U. Languages in Contact / U. Weinreich. — The Hague, 1970. — 148p.

Summary

The article deals with the problems of linguistic borrowing, its main reasons and consequences. Several definitions of this term are analyzed. Special attention is paid to the phenomenon of lexical borrowing.

УДК 81'373

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ, ОБЪЕДИНЕННЫЕ КОНЦЕПТОМ «ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ПОЛИТИКА»

Жук А.В.

Одесский национальный университет имени И.И.Мечникова

Целью данной статьи является выявление фразеологических единиц на материале политических дебатов и определение их оценочного компонента.

Объектом исследования в нашей работе являются идиомы, фразеологические сращения и фразеологические единства английского языка, относящиеся к сфере политической деятельности человека. В круг изученных фразеологических единиц входят семантически ориентированные на политическую деятельность человека, а также единицы, главный компонент которых обозначает политическую деятельность.